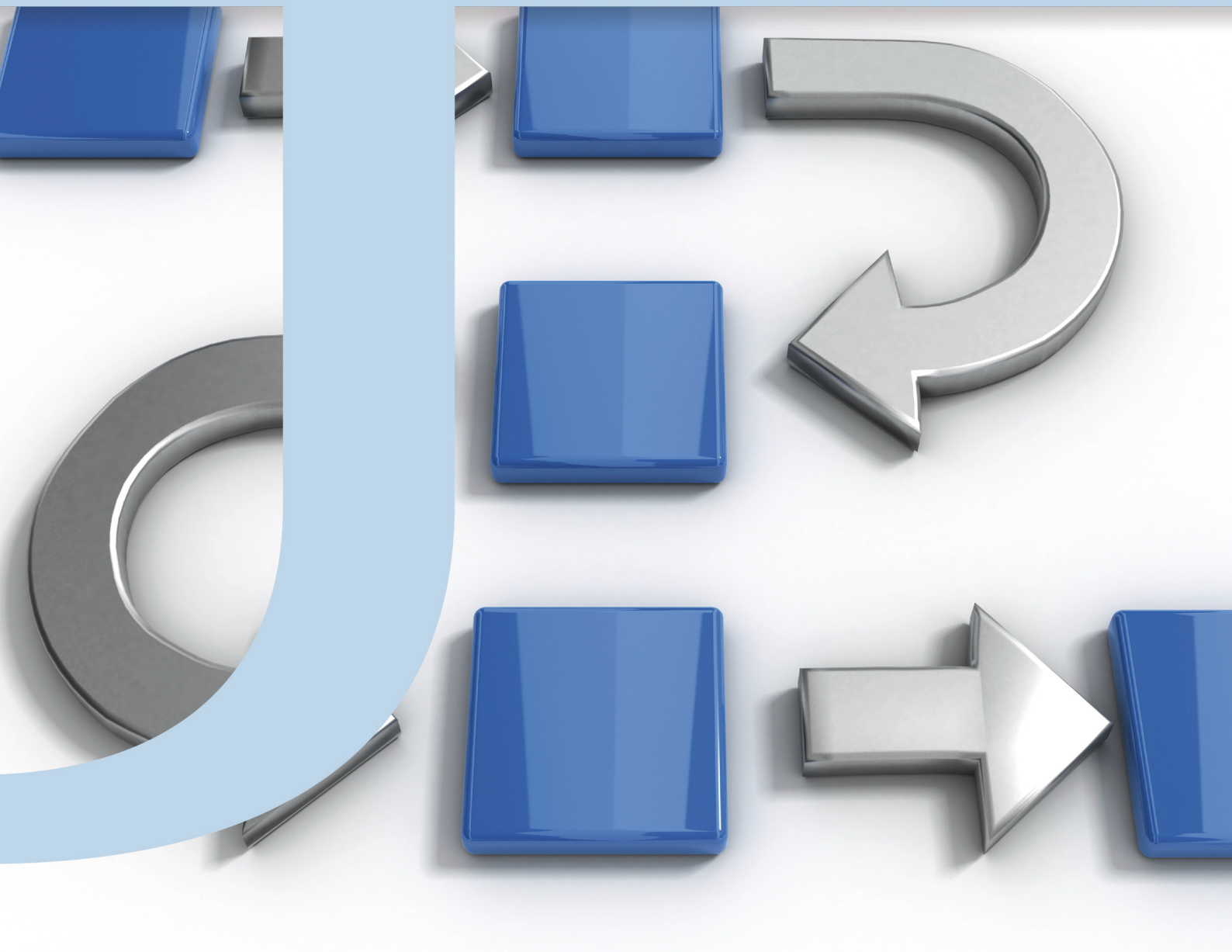

Lagen om Valfrihetssystem (LOV)

Vägledning för utförare

Denna vägledning riktar sig främst till **personer, mindre privata företag och ideella organisationer** som står inför att ansöka om att utföra tjänster inom ett valfrihetssystem för ett landsting eller en kommun.

KAMMARKOLLEGIET

GRUNDAT 1539

Grundläggande principer för valfrihetssystem

Lagen (2008:962) om valfrihetssystem (LOV) reglerar vad som ska gälla när landsting och kommuner låter enskilda personer själva välja vård- eller omsorgsutförare bland godkända utförare i ett valfrihetssystem. I ett valfrihetssystem är priset fastställt på förhand och alla utförare inom en kommun eller ett landsting får samma ersättning för samma tjänst. På detta sätt konkurrerar utförarna med den kvalitet som de kan leverera. För de landsting och kommuner som har valfrihetssystem är det obligatoriskt att annonsera förfrågningsunderlaget på Valfrihetswebben. Privata företag och ideella organisationer kan kontinuerligt ansöka om att bli godkända som utförare.

LOV gäller för landsting och kommuner när de inför valfrihetssystem för hälso- och sjukvård (i landsting och kommuner) samt socialtjänster (i kommuner). Ett gemensamt namn för dessa två områden är ”vård och omsorg”. Det kan exempelvis vara primärvård eller hemtjänst. Landstingen måste ha valfrihetssystem i primärvården, det som också kallas för vårdval. För kommunerna och för landstingens övriga verksamheter är det frivilligt att införa valfrihetssystem.

Du bör känna till de grundläggande principerna

Lagen om valfrihetssystem (LOV) är uppbyggd på regler för att säkerställa en rättvis konkurrens när den offentliga sektorn köper tjänster. I huvudsak är reglerna riktade till myndigheterna (landstingen och kommunerna), men det kan vara bra för dig som utförare att vara insatt i grunderna i LOV.

När en myndighet genomför en upphandling enligt LOV ska myndigheten ta hänsyn till fem grundläggande principer:

Icke-diskriminering

Principen om icke-diskriminering innebär att det är förbjudet att direkt eller indirekt diskriminera en utförare på grund av faktorer som nationalitet eller etableringsort. Landstinget eller kommunen får alltså inte ställa krav som enbart svenska eller den egna ortens företag kan känna till eller utföra.

Likabehandling

Principen om likabehandling innebär att alla utförare ska ges samma förutsättningar. Alla utförare måste till exempel få tillgång till samma information samtidigt, så att ingen utförare får ett övertag.

Ömsesidigt erkännande

Principen om ömsesidigt erkännande innebär att intyg och certifikat, på exempelvis examen för sjuksköterskor och läkare, som har utfärdats av en medlemsstats behöriga myndigheter ska gälla också i övriga EU- och EES-länder.

Proportionalitet

Proportionalitetsprincipen innebär att kraven på utföraren och tjänsten måste ha ett naturligt samband och stå i rimlig proportion till det som ska upphandlas. De krav som ställs ska vara både lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet. Om det finns flera alternativ bör det alternativ väljas som är minst belastande för utföraren.

Öppenhet

Principen om öppenhet (transparens) innebär att landstinget och kommunen är skyldiga att skapa öppenhet och lämna information om upphandlingen och det praktiska tillvägagångssättet vid denna. Förfrågningsunderlaget, som i vissa landsting även kallas ”regelbok”, ska vara förutsägbart, dvs. klart och tydligt formulerat och innehålla samtliga krav som ställs.

Förbered dig

Var finns valfrihetssystem?

Första steget mot att bli utförare i ett valfrihetssystem är att ta reda på vilka landsting eller kommuner som infört valfrihetssystem för en viss tjänst. Alla landsting och kommuner som har valfrihetssystem måste annonsera detta i en nationell annonsdatabas – Valfrihetswebben.

Valfrihetswebben

På www.valfrihetswebben.se hittar du alla valfrihetssystem som landsting och kommuner i Sverige har infört. Här hittar du också information om vilken typ av tjänst som valfrihetssystemet omfattar, såsom exempelvis primärvård eller hemtjänst. Du får också kontaktuppgifter till kontaktpersoner som kan lämna mer information om de olika valfrihetssystemen. Du behöver inte skriva upp dig eller betala någonting för att ta del av informationen på Valfrihetswebben.

Myndigheternas webbsidor

Landsting och kommuner som infört valfrihetssystem har information och förfrågningsunderlag för nedladdning på sina hemsidor. Förfrågningsunderlagen innehåller alla de krav och villkor som ställs på utföraren och den tjänst som ska utföras för att denne ska få avtal med landstinget eller kommunen. Ofta hittar du informationen på hemsidorna under rubriker såsom äldreomsorg, sociala tjänster, vård och omsorg, vårdval eller upphandlingar.

Tidningar och möten

Ibland kan landstingen och kommunerna annonsera i tidningar eller bjuda in till informationsmöten inför att de ska införa valfrihetssystem för en viss tjänst. Håll ögon och öron öppna i det landsting eller i den kommun där du är intresserad av att starta upp ditt företag. Kanske är du redan utförare och vill utvidga din verksamhet till nya tjänster. Kontakta landstinget eller kommunen och hör om de planerar att införa valfrihetssystem så att du kan förbereda dig.

När du kontaktar landstinget eller kommunen kan du ta reda på följande av dem:

- Om de bestämt sig för att införa valfrihetssystem.
- När de beräknar att man kan börja ansöka.
- Om tjänsten redan är upphandlad enligt lagen om offentlig upphandling (LOU) kan du höra när nuvarande avtal löper ut.
- Höra om de planerar informations- eller dialogmöten om att införa valfrihetssystem. Be att få bli kontaktad inför sådana möten och håll dig informerad.

Tips

Ett sätt att hålla dig uppdaterad om vilka valfrihetssystem som införs är att prenumerera på annonsbevakningstjänster från något av de företag som finns på marknaden.

Här är exempel på några av dessa annonsbevakningsföretag:

www.allego.se/hem.aspx

www.e-avrop.com

www.opic.com

Är valfrihetssystemet intressant?

Läs förfrågningsunderlaget noga

När du hittat ett valfrihetssystem som verkar intressant är det bra att undersöka om valfrihetssystemet kan leda till en bra affär. Läs därför igenom förfrågningsunderlaget och fundera kring följande frågor:

- Vilka krav ställs på dig och ditt företag? Är kraven möjliga att uppfylla?
- Vilka krav ställs på utförandet av tjänsten? Är kraven möjliga att uppfylla?
- Har du kapacitet att bli godkänd?
- Är det geografiska läget passande?
- Är volymen intressant?
- Är uppdraget uppdelat eller indelat så att det passar dig?
- Hur ser ersättningen och prisjusteringen ut?
- Vilka dokument och bevis behöver du lämna in?
- Hur är ickevalsalternativet utformat? (Läs mer nedan.)

Tänk på

Det är landstinget och kommunen som själv utformar valfrihetssystemet och bestämmer vilka krav som ska gälla. Krav och förutsättningar kan alltså skilja sig från landsting till landsting och mellan kommuner. Försäkra dig från början om vad som gäller i det specifika landstinget eller kommunen så att du vet exakt vad som gäller just för deras aktuella valfrihetssystem.

Tips

- Om ditt företag saknar ekonomisk, teknisk eller yrkesmässig kapacitet för att klara uppdraget, har du möjlighet att använda dig av andra företags kapacitet för att klara kraven. Det kan exempelvis gälla kompetens. Du behöver dock visa att du förfogar över nödvändiga resurser när avtalet fullgörs.
- Har du inte gått en starta-eget-kurs tidigare kan det vara bra att göra det. Ta hjälp av all nyföretagarinformation som finns exempelvis från Coompanion och Nyföretagarcentrum eller på www.verksamt.se

Vad gäller vid marknadsföring?

Du som leverantör har möjlighet att marknadsföra dina tjänster inom marknadsföringslagens ramar. Myndigheten har också rätt att ställa krav i förfrågningsunderlaget på hur du som leverantör får marknadsföra dina tjänster.

Tips

Ta reda på vad som gäller och hur du ska kunna marknadsföra dina tjänster efter de krav som gäller hos det enskilda landstinget eller kommunen.

Hur informerar landstinget och kommunen den enskilde?

Landstingen och kommunerna har enligt LOV ett stort informationsansvar för att stödja den enskilde som har behov av vård- eller omsorgstjänst i hans eller hennes val av utförare. Landstinget och kommunen måste därför lämna fullgod information om samtliga godkända utförare i valfrihetssystemet. Informationen ska vara saklig, relevant, jämförbar, lättförståelig och lättillgänglig.

- Med **saklig** information menas att informationen ska vara konkurrensneutral och inte vara till fördel för någon utförare.
- Att informationen ska vara **relevant** betyder att informationen ska vara väsentlig utifrån det val som den enskilde ska göra. Det kan exempelvis vara
  - vilka tjänster som utföraren tillhandahåller och med vilken kvalitet och tillgänglighet
  - vilken kompetens personalen har
  - om personalen har speciella språkkunskaper eller
  - var någonstans utföraren utför tjänsten.
- Att informationen också ska vara **jämförbar** betyder att kommunerna och landstingen ska försöka visa på skillnader mellan utförarna.
- **Lättförståelig** information innebär att den ska utformas efter den enskildes behov och ska vara skriftlig, muntlig, utformad på olika språk och anpassad till olika former av funktionsnedsättning.
- Med **lättillgänglig** information menas att den ska finnas tillgänglig på ett lätt och enkelt sätt, bl.a. genom skriftlig information på landstingets eller kommunens hemsida och genom tryckt informationsmaterial men också genom muntlig information av personalen hos landstingen eller kommunerna.

Landstingens och kommunernas skyldighet att informera den enskilde om valmöjligheterna i valfrihetssystemet gäller också möjligheten till omval, dvs. att byta utförare. Den enskilde ska informeras om hur ett omval går till och vilka regler som gäller i samband med det. Det kan exempelvis handla om uppsägningstider eller vart den enskilde ska vända sig för att göra ett omval. För att ett valfrihetssystem ska fungera behöver landstingen och kommunerna kontinuerligt påminna medborgarna om möjligheten till omval.

Vad gäller vid ickevalsalternativ?

När en person inte vill eller kan välja en utförare i ett valfrihetssystem ska ett så kallat ickevalsalternativ finnas. Ickevalsalternativet ska vara bestämt av landstinget eller kommunen

i förväg. Exempel på ickevalsalternativ kan vara en i förväg uppställd turordning av utförare, de som utför tjänsten i egenregi (dvs. av landstinget eller kommunen själv), de som upphandlats enligt lagen om offentlig upphandling (LOU) eller bygga på en princip där den utförare som finns närmast personens bostad är den som får uppdraget. Det är viktigt att ickevalsalternativet är konkurrensneutralt, och landstinget eller kommunen får alltså inte slumpvis välja mellan godkända utförare i systemet.

Tänk på

Ta reda på hur ickevalsalternativet är utformat där du tänker etablera dig. Hur ickevalsalternativet är utformat påverkar fördelningen av de personer som inte gör ett aktivt val. Det kan också få effekt på din möjlighet att ta dig in på en redan existerande marknad.

Våga ställa frågor

För att kunna avgöra om valfrihetssystemet kan leda till en god affär för dig behöver du ha all nödvändig information om förutsättningarna samt förstå det som står i förfrågningsunderlaget.

Ett förfrågningsunderlag ska vara klart och tydligt och du ska inte behöva gissa vad som avses. Ställ därför de frågor som krävs till kontaktpersonen på landstinget eller kommunen för att du ska vara säker på att du vet vilka förutsättningar som gäller. Om du inte känner till de exakta förutsättningarna kan det vara svårt att göra en bedömning om och hur du ska klara att utföra uppdraget. Det i sin tur riskerar att leda till en dålig affär för dig.

Tips

Vissa landsting och kommuner samlar ihop de vanligaste frågorna om valfrihetssystemet och publicerar svaren på sina hemsidor. Ibland kan det vara bra att läsa in sig på landstingets eller kommunens styrdokument för det aktuella verksamhetsområdet. Tänk på att landstingens och kommunernas budget, verksamhetsplaner m.m. är allmänna handlingar som kan begäras ut om du inte hittar dem på hemsidan.

Gör en marknadsanalys

Gör en marknadsanalys av valfrihetssystemet. Du behöver göra en bedömning av om det finns ett tillräckligt kundunderlag för ditt företag. Ta reda på hur marknaden ser ut idag, hur många företag som finns i valfrihetssystemet och hur många potentiella kunder det finns. Beräkna hur stor volym av kunder eller uppdrag du kan tänkas få. Se över din affärsplan och fundera även över en avvecklingsplan att ha i beredskap.

Tips

Fundera på om du kan sälja andra tjänster vid sidan av de tjänster som ingår i valfrihetssystemet. Det kan exempelvis vara så kallade tilläggstjänster såsom särskild föräldrautbildning på barnavårdscentralen eller mödravårdscentralen utöver den ordinarie som det ställs krav på i avtalet, vaccinationstjänster för utlandsresenärer vid sidan om husläkaruppdraget, ytterligare städtjänster utöver de som beviljats i biståndsbeslut. Förhör dig bara hos landstinget eller kommunen först så att det stämmer med deras marknadsföringsregler eller eventuella etiska regler.

Tänk igenom så att ditt företag har fler ben att stå på.

Räkna, räkna, räkna

Du behöver räkna på intäkter och kostnader för ditt företag i det aktuella valfrihetssystemet. Läs därför igenom förfrågningsunderlaget noga och identifiera alla kostnader som en uppstart och drift av verksamheten kommer att föra med sig. Undersök om du får ersättning vid exempelvis installation av larm eller uppstart av ett nytt uppdrag. Ta reda på vad som gäller när uppdraget avslutas och fundera på hur du ska hantera att stå med övertalig personal. Identifiera vilken typ av utrustning som behövs och vilka eventuella krav som ställs på utrustningen.

Var observant på att ersättningar ofta betalas ut i efterhand och att du behöver ha en buffert för detta när du startar upp. Detsamma gäller i början när du ännu inte har ett tillräckligt kundunderlag.

Tänk på

Det framgår inte av alla förfrågningsunderlag vilka kostnader som vissa krav kan föra med sig för dig. Var observant på eventuella kostnader för dig gällande exempelvis IT-system och verksamhetssystem som du ska ansluta dig till.

Ansökan

Gör ditt företag redo

Ladda ner ansökningsformuläret, förfrågningsunderlaget och eventuella bilagor från annonsen på www.valfrihetswebben.se eller från landstingets respektive kommunens webbsida. För att ditt företag ska kunna bli godkänt i valfrihetssystemet krävs att företaget uppfyller de krav som ställs i förfrågningsunderlaget. Det kan gälla krav på kompetens hos den som ska ansvara för verksamheten eller att du kan visa att företaget är ekonomiskt stabilt. Kanske måste du kontakta banken för att få en bankgaranti eller ansöka om startkapital. Om du planerar att använda underleverantörer kan du redan i ansökan behöva redovisa vilka underleverantörer som är aktuella och hur stor del av avtalet det gäller.

Förbered viktiga dokument

I förfrågningsunderlaget och ansökningshandlingarna står vilka uppgifter och vilka eventuella dokument som du ska lämna in med din ansökan. Det är vanligt att samma typ av uppgifter och dokument efterfrågas i godkännandeprocesser, därför kan de med fördel sparas.

Det kan exempelvis handla om

- årsredovisning eller balansräkning
- försäkringsbrev
- åtagande från annan utförare om ditt företag inte uppfyller kraven och du vill åberopa ett annat företags kapacitet
- förteckning över liknande uppdrag
- kontaktuppgifter till referenser
- kopia på registreringsbevis eller F-skattebevis.

Tänk på

Information om hur du sköter dina skatter och socialförsäkringsavgifter bör myndigheten hämta direkt från Skatteverket liksom uppgift om vilken företagsform du har från Bolagsverket.

Skriv ansökan

När du fått svar på dina eventuella frågor och bestämt dig för att delta i valfrihetssystemet är det dags att börja sammanställa din ansökan. Var noga med att besvara alla krav och att lämna alla uppgifter som krävs i ansökan. Använd ett ansökningsformulär om det finns ett sådant. Lämna in ansökan i det antal exemplar eller på det sätt som anges i förfrågningsunderlaget. Kontrollera följande:

- Är ansökningsformuläret komplett ifyllt?
- Har du bifogat samtliga dokument som är efterfrågade?
- Är alla dokument aktuella?
- Är referensernas kontaktuppgifter uppdaterade?

En ansökan som inte uppfyller alla obligatoriska krav i förfrågningsunderlaget måste förkastas av myndigheten. Om du bedömer att du inte klarar alla krav är det därför bättre att avvakta med ansökan till dess du når upp till kraven.

När du vill hålla företagsinformation hemlig

De handlingar som du lämnar in tillsammans med din ansökan blir som huvudregel offentliga när de kommer in till myndigheten. I offentlighets- och sekretesslagen (OSL) finns dock regler om undantag från denna huvudregel. Exempelvis kan uppgifter sekretessbeläggas för att skydda enskildas ekonomiska intressen om det av någon särskild anledning kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs (31 kap. 16 § första stycket OSL). Även andra sekretessbestämmelser kan vara tillämpliga.

Du bör redan i ansökan ange vilka uppgifter om ditt företag eller dina tjänster som du anser bör omfattas av sekretess och skälen till detta. Detta underlättar landstingets eller kommunens sekretessprövning. Om någon begär ut handlingar är landstingen och kommunerna skyldiga att skyndsamt pröva om sekretess gäller för några uppgifter i handlingarna.

Exempel på uppgifter som kan komma att sekretessbeläggas är ditt företags logistiksystem eller interna kvalitetssystem som du anser utgör affärshemligheter.

Tänk på

Det är viktigt att komma ihåg att det är landstingen och kommunerna som prövar och beslutar om vilka uppgifter som anses omfattas av sekretess. Ett beslut att inte lämna ut allmän handling kan överklagas till kammarrätten. Landstinget eller kommunen kan därför inte i förväg garantera att uppgifter i ansökan ska sekretessbeläggas.

Myndigheten prövar ansökan

Så snart din ansökan kommer in till landstinget eller kommunen ska den öppnas och bedömas. Där ser de om ansökan är fullständig och om samtliga krav som ställts i förfrågningsunderlaget är uppfyllda. De prövar också om ditt företag ska uteslutas på grunder som de har bestämt i förfrågningsunderlaget. Om kraven uppfylls ska landstinget eller kommunen godkänna ditt företag i valfrihetssystemet.

Tänk på

Landstingen och kommunerna ska i sina förfrågningsunderlag ange hur lång tid det ska ta att gå igenom din ansökan. Undersök vad som gäller och förbered din driftsstart efter det. Tänk på att det under exempelvis semestertider kan ta extra lång tid.

När får sökande företag uteslutas?

Landstingen och kommunerna får utesluta företag som ansöker om att bli utförare i ett valfrihetssystem. En grund för att utesluta ett företag kan till exempel vara att företaget

- är i konkurs eller likvidation
- inte har fullgjort sina skyldigheter avseende socialförsäkringsavgifter eller skatt
- är dömd för brott som avser yrkesutövningen eller
- har gjort sig skyldig till allvarligt fel i yrkesutövningen och landstinget eller kommunen kan visa detta.

Beslut om godkännande

När landstinget eller kommunen har fattat beslut om att godkänna eller inte godkänna ditt företag ska du snarast få besked, en så kallad underrättelse om beslut. Du ska också få reda på skälen för beslutet. Om du inte blivit godkänd får du i beslutet veta vilka krav du inte uppfyller. Då har du möjlighet att uppfylla dem i framtiden och skicka in en ny ansökan. Underrättelsen ska också innehålla information om hur du kan ansöka om rättelse om du anser att beslutet är felaktigt. Läs mer längre ner i texten.

Teckna avtal

Efter att landstinget eller kommunen godkänt ditt företag ska ni så snart som möjligt teckna ett avtal. I avtalet bör bl.a. de ekonomiska villkoren och avtalstiden stå. Innan du signerar avtalet är det bra om du kontrollerar att det överensstämmer med

- förfrågningsunderlaget med tillhörande dokument och eventuella avtalsmallar
- din ansökan.

Kontrollera också att kontaktuppgifter och andra uppgifter om ditt företag är korrekta.

Brott mot avtalet

Om du som utförare eller om landstinget eller kommunen bryter mot det som avtalats kan detta prövas civilrättsligt (i tingsrätt). Det kan exempelvis vara att du som godkänd utförare inte uppfyller de krav som ställts i avtalet. Även kommunen och landstinget kan begå avtalsbrott som kan prövas civilrättsligt.

Möjligheter att ansöka om rättelse och skadestånd

Om du anser att valfrihetssystemet eller beslutet om godkännande på något sätt strider mot de grundläggande principerna eller någon annan regel i LOV, ska du inte tveka att ta kontakt

med landstinget eller kommunen. Om de instämmer i dina synpunkter kan de åtgärda felaktigheten. Om inte kan du överväga att ansöka om rättelse, se nedan.

Läs mer om de grundläggande principerna på sidan 1.

Rättelse av beslut

Om du fått avslag på din ansökan och anser att kommunen eller landstinget bedömt fel, har du möjlighet att ansöka om rättelse. Då ska du göra en skriftlig ansökan till förvaltningsrätten inom tre veckor från det att kommunen eller landstinget lämnat sin underrättelse om beslut. Endast den leverantör som inte har blivit godkänd kan ansöka om rättelse av det beslutet. Det går inte att ansöka om rättelse om man anser att en konkurrent som blivit godkänd inte lever upp till kraven.

Rättelse vid överträdelse av bestämmelser i LOV

Om du anser att landstinget eller kommunen brutit mot någon av bestämmelserna i LOV kan du ansöka om rättelse hos förvaltningsrätten. Om du kan visa att landstinget eller kommunen brutit mot bestämmelserna i lagen och att detta medfört att ditt företag lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta om att landstinget eller kommunen ska ändra felet.

Tänk på

Möjligheten att ansöka om rättelse gäller inte för landstingets eller kommunens beslut om information eller beslut om ickevalsalternativ.

Skadestånd

Som leverantör har du möjlighet att ansöka om skadestånd för en uppkommen skada i allmän domstol om du anser att landstinget eller kommunen inte följt bestämmelserna i LOV. Gäller din ansökan om skadestånd ett godkännandebeslut ska den göras inom ett år från det att landstinget eller kommunen fattat sitt beslut.

Tänk på

Möjligheten att begära skadestånd gäller inte för landstingets eller kommunens beslut om information och ickevalsalternativ.

Inför verksamhetsstarten

Inför verksamhetsstarten bör du på nytt gå igenom detaljerna i avtalet. Sprid ut i företaget information om vilka skyldigheter och rättigheter det ger er. För dialog med landstinget eller kommunen och diskutera förutsättningarna för hur uppdraget ska genomföras.

Att starta upp en verksamhet kan ta tid. Se därför till att du är ute i god tid. Vid mer komplexa tjänster som hälso- och sjukvårdstjänster kan en uppstartstid på exempelvis sex månader behövas för att du ska hinna få din verksamhet och personal driftklar i tid.

Ofta behöver du få tillgång till landstingets eller kommunens IT-system eller liknande. Det kan också handla om att ta del av eventuella rutiner av mer administrativ karaktär som gäller

för valfrihetssystemet, exempelvis rörande fakturering och system för uppföljning. Det kan också handla om att du får utbildning i hur exempelvis fakturerings-, IT- och journalsystem ska användas.

Tänk på

Var uppmärksam på om landstinget eller kommunen kräver att du ska ha din verksamhet i drift innan en viss tidpunkt. Ibland ställs också särskilda villkor som måste vara uppfyllda innan verksamhetsstarten. Detta kan exempelvis gälla tillgänglighetskrav på verksamhetslokaler där hälso- och sjukvård ska bedrivas eller kontroll av att den medicinsktekniska utrustningen uppfyller ställda krav. Om du inte lever upp till kraven vid driftstarten kan landstinget eller kommunen hindra dig från att starta.

Samverkan med myndigheten

Att hålla en nära kontakt med landstinget eller kommunen under avtalstiden minskar risken för att problem uppstår och ökar chansen för att båda parter blir nöjda. Detta gäller inte bara för rena verksamhetsfrågor utan även för affärsförbindelsen som du har med landstinget eller kommunen.

Ofta är samverkan mellan utföraren och landstinget eller kommunen reglerat i avtalet. Det kan handla om hur ofta man ska träffas och vad man ska diskutera. Ta vara på möjligheten till denna samverkan och försök att vara en aktiv part i ert samarbete.

Ersättning och fakturering

Ta reda på information om hur fakturan ska se ut och hur faktureringen ska ske. Sätt dig in i hur och när ersättningen utbetalas. Sätt dig också in i hur prisjusteringen för ersättningen ser ut. När prisjusteringen sker och vad som bestämmer hur mycket priset ska justeras är viktigt för dig att veta för att kunna planera din ekonomi i verksamheten.

Följ upp och utveckla

Uppföljning

Landstingen och kommunerna följer upp hur verksamheten och avtalen löper. Ofta finns detta reglerat redan i avtalet. Fråga annars hur de tänkt följa upp din verksamhet så att du kan planera för detta. Uppföljningen kan vara ett bra sätt att få din verksamhet genomlyst utifrån och kan hjälpa dig att förbättra och utveckla verksamheten ytterligare.

Statistik och nyckeltal

Det är vanligt att det enligt avtalet ingår att förse landstinget eller kommunen med statistik och nyckeltal. Informera dig om vilken sorts statistik och vilka nyckeltal som man tänker samla in och när i tiden det gäller. Då är du bättre förberedd och kan planera din verksamhet bättre.

När avtalsvillkoren ändras

Under valfrihetssystemets gång kan landstinget eller kommunen vilja ändra villkoren i förfrågningsunderlag och avtal. Detta får göras om det står inskrivet i avtalet att så får ske. Landstinget eller kommunen måste då försäkra sig om att alla utförare behandlas lika och får samma villkor i avtalet.

Tänk på

Våga föra en dialog med landstinget eller kommunen när de funderar på att ändra avtalsvillkoren. Ofta har du som utförare värdefull kunskap om hur tjänsten kan utföras och som landstinget eller kommunen kan ha användning av när de ska ändra i avtalsvillkoren. En dialog kring förändringar av förfrågningsunderlag och avtal kan också bidra till ett bättre samarbete mellan dig och landstinget eller kommunen.

Utvärdera affären

Det är viktigt att utvärdera vad affären har inneburit för dig. Fundera på följande:

- Har affären varit lönsam?
- Har samarbetet med landstinget eller kommunen fungerat?
- Ska du expandera verksamheten eller bör du överväga att lägga ner?

Finns det något i valfrihetssystemet som du tycker kan förändras? Var i så fall inte rädd att kommunicera det till landstinget eller kommunen. De har också ett intresse av att ha ett bra valfrihetssystem, och det är inte alltid att man hamnar rätt när man inför ett nytt valfrihetssystem. Att ställa krav på utförare så att enskilda får en vård och omsorg av god kvalitet kräver ständig utveckling och där kan du bidra med dina synpunkter.

Kammarkollegiet
Tel: 08-700 08 00
Fax: 08-20 49 69
upphandlingsstodet@kammarkollegiet.se

Denna vägledning får användas fritt, förutsatt att källan anges. Det är alltså tillåtet att ladda hem vägledningen i pdf från vår hemsida (www.upphandlingsstod.se) och publicera den på andra webbplatser. Ange källa och gärna även en länk till innehållet.

Observera att pdf-filen är låst så det går inte att ändra i texten.

Kammarkollegiets nationella upphandlingsstöd ska bidra till en mer effektiv, kvalitetsmedveten och rättssäker offentlig upphandling.

Målet är att konkurrensen på marknaden bättre tas tillvara så att skattemedlen kan användas på bästa sätt till nytta för medborgarna, den offentliga sektorn och näringslivet.

KAMMARKOLLEGIET
GRUNDAT 1539